

RIITTÄÄKÖ KARISMA?

Voiko mielenkiintoiseksi esiintyjäksi opetella, vai olemmeko lopulta vain karisman armoilla?

LAHDEN AMMATTIKORKEAKOULU
Muusikko AMK
Musiikkiteatterin suuntautumisvaihtoehto
Opinnäytetyö
kevät 2009
Salla Virjamo
Tuomas Nuotio

Lahden ammattikorkeakoulu
Musiikin koulutusohjelma

VIRJAMO, SALLA & NUOTIO, TUOMAS:

RIITTÄÄKÖ KARISMA?

Voiko mielenkiintoiseksi esiintyjäksi opetella, vai olemmeko lopulta vain karisman armoilla?

Musiikkiteatterin opinnäytetyö, 36 sivua.

Kevät 2009

TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyömme aiheena on karisma. Pohdimme, miksi tietyt esiintyjät erottuvat joukosta karismaattisuudellaan, mitä tuo selittämätön vetovoima on ja voiko siihen itse vaikuttaa.

Otamme selville, miten karismaattisuutta voi oppia itsenäisesti. Lähteinä käytämme aihetta käsittelevää kirjallisuutta. Pohdimme myös kuinka paljon esiintyjän karismaan vaikuttavat alan opiskelu kouluissa ja erilaisten opettajien apu.

Pohdimme, mitkä eri osatekijät vaikuttavat siihen, kuka esiintyjistä erottuu muista. Tarkastelemme asiaa taustan, synnynnäisten ominaisuuksien ja opeteltavissa olevien taitojen valossa. Toteamme, ettei karismaattisilla esiintyjillä ole yhteisiä ominaisuuksia, vaan karismaattisuus itsessään on yhdistävä tekijä.

Selvitämme, mitä kaikkea karisma on, ja pidämme mahdollisena, ettei se koostukaan eri tekijöistä, vaan on yliluonnollinen voima, jonka olemassaoloon tai omaamiseen ei kukaan pysty itse vaikuttamaan.

Lopputuloksena huomaamme, että mitä edemmäs asiaa pohdimme, sitä enemmän nousee pintaan uusia kysymyksiä ja ihmetyksen aiheita. Voimme varmistua vain karisman olemassaolosta, kaikki muu jää arvoitukseksi.

Koska arvelemme alusta alkaen karisman olevan jotain selittämätöntä, haluamme kysyä, emme antaa valmiita vastauksia. Kysymysten ja omien pohdintojemme valossa toivomme lukijan löytävän oman henkilökohtaisen vastauksensa arvoitukseen: riittääkö karisma?

Avainsanat: karisma, vetovoima, yliluonnollinen, esiintyjä

Lahti University of Applied Sciences
Faculty of Music

NUOTIO, TUOMAS & VIRJAMO, SALLA:

IS CHARISMA ENOUGH?

Can you learn how to become an interesting performer, or, after all,
does it all depend on our charisma?

Thesis of Music Theatre, 36 pages.

Spring 2009

ABSTRACT

Our thesis tells about charisma. We wonder, why certain performers stand out from the crowd with their charisma, what that inexplicable attraction is, and if it is something you yourself can have an effect on.

We try to find out, how you can learn to become charismatic by yourself. As sources, we use literature, which has already been written about the subject. We also consider, how much studies and the help of different teachers affect on the performer's charisma.

We try to locate those elements that make one performer more interesting than the other. We examine the topic in the light of different backgrounds, inborn characteristics and skills that are possible to learn. We discover, that there are no convergent characteristics, which would make a performer charismatic. The charisma itself is the common factor between radiant stars.

We will find out, what charisma is. We think that possibly it is not a combination of different qualities, but rather a supernatural power. In that case, no one can affect on either having the power or not.

Finally, as a conclusion, the more we find out, the more new questions and aspects come up. The only thing that we can be sure of is the fact that charisma exists. Everything else stays as a mystery.

Right from the beginning we had an idea that the whole subject is something inexplicable and that is why we wouldn't like to give any confident answers. Instead, we want to ask. In the light of our own wondering and questioning, we hope, that the reader will find out his or her own personal answer to the mystery: is charisma enough?

Key words: charisma, appeal, supernatural, performer

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
2 KARISMAKOULU	2
2.1 Karismaattisuuden käsikirja	3
2.2 Karismaattisen opettajan perintö	7
2.3 Karismaa ilman koulutusta	8
3 RIITTÄÄKÖ KARISMA?	10
3.1 Miksi juuri se tietty esiintyjä jäi mieleen?	10
3.2 Tausta? Taito? Ulkonäkö? Ääni?	12
3.3 Jääkö jäljelle vain karisma?	13
4 MITÄ ON KARISMA?	15
4.1 Inhimillistä? Synnynnäistä? Perittyä? Opittua?	16
4.2 Läsnäoloa? Nöyryyttä? Hyvää itsetuntoa? Vilpittömyyttä? Rohkeaa heittäytymistä? Viisautta?	18
4.3 Yliluonnollista?	22
4.4 Katsojan silmissä: kiistelyä mielipideasioista	25
5 VOIKO KARISMAN TIEDOSTAA?	28
5.1 Voiko sitä säädellä?	29
5.2 Voiko se vaihdella?	30
5.3 Karisman väärinkäyttäjät	31
6 KARISMAN ARMOILLA	33
LÄHTEET	35

1 JOHDANTO

Äiti ja lapsi peuhaavat lumisella hotellin pihalla. Tunnelma on pöinaavan raskas kimeän, pahaenteisen musiikin johdosta. Kohtaus vaihtuu, mutta musiikkimatto pysyy. Kamera siirtyy kuvaamaan hotellin sisällä olevaa isää, joka tuijottaa mielipuolinen ilme kasvoillaan kaukaisuuteen. Musiikki kuvastaa selvästi miehen rapistuvaa psyykettä ja antaa vihjeitä tulevista kauhun hetkistä.

Kyseinen kohtaus ei edes ole niitä elokuvan kuuluisimpia, ja silti se on painunut mieliimme lähtemättömästi. Kaava on yksinkertainen, mutta unohtumaton. Miksi? Samasta tarinasta on olemassa toinenkin, tuntemattomampi elokuvaversio, jonka harva edes tietää. Miksi muistamme juuri sen alkuperäisen version?

Hieno tarina ja käsikirjoitus, puhumattakaan ainutlaatuisesta ohjauksesta ovat syitä onnistumiseen, mutta nekään yksin eivät tehneet Hohto-elokuvasta klassikkoa.

Tarvittiin pääosan esittäjä, jossa on ”sitä jotain”. Kuka tahansa muu miesnäyttelijä heilumassa kirves kädessä villapaidassaan olisi voinut estää menestyksen.

Tarvittiin Jack Nicholson.

Miksi joku tietty esiintyjä erottuu massasta ja jää mieleen? Mitä on se selittämätön valovoima, joka saa yleisön kokemaan jotain ainutlaatuista? Onko se karismaa? Mitä on karisma? Voiko sitä opetella? Tiedostaako sen? Onko sillä suora yhteys esiintyjän teknisiin taitoihin? Vai jääkö kaikki vain yhdeksi isoksi kysymykseksi, jos karisman takana onkin jotain yliluonnollista?

Tätä pohtiessamme päätimme ratkaista arvoituksen opinnäytetyön muodossa.

2 KARISMAKOULU

En todella usko että voit oppia näyttelemistä.

Voi olla joitain tekniikoita jotka auttavat rakentamaan esityksen tietyissä olosuhteissa ... näyttämöllä on unohdettava kaikki teorit, kaikki filosofiat, kaikki kiinnostavat tekniikat.

Ja vain näyteltävä. (Oida & Marshall 2004, 116-117.)

Onko esiintyjälle hyötyä eri koulujen käymisestä? Voiko koulussa oppia mitään, millä lopulta olisi merkitystä? Onko elämäkoulu se tärkein? Voiko mikään koulu tehdä tylsältä esiintyjältä mielenkiintoista, valovoimaista tähteä? Onko mahdollista käydä kouluja, olla ahkera ja luoda monipuolinen ura, koskaan löytämättä todellista vetovoimaa, säteilyä, jotain, jolla jää ikuisiksi ajoiksi katsojan muistiin? Tarvitaanko myös keskinkertaisuuksia, jotta karismaattiset erottuvat heistä? Mistä tietää, onko saanut lahjakseen lumoamisen voimaa?

Tuskin kouluttautumisesta haittaakaan on. Vai voiko asia olla näinkin? Ehkä samanlainen näyttelijäntyön koulutus muokkaa oppilaista toistensa kopioita. Ehkä näyttelijä, joka ilman kouluja olisi pystynyt ja joutunut käyttämään kaiken mielikuvituksensa kapasiteetin, toteuttaakin suppeampaa, koulussa opittua kaavaa, kaikkien luokkakavereidensa tavoin. Voiko olla niin, että koulusta saadut ratkaisumallit vain estävät uuden luomista? Tämä riippuu varmasti siitä, miten kukin koulun käynyt oppimaansa suhtautuu.

Koulu voi auttaa hallitsemaan erilaisia tekniikoita ja tyypillisimpiä ongelmatilanteita, mutta laiskaa työntekijää se tuskin pitkälle palvelee. Oma aktiivisuus ratkaisee.

Koulutus tuo turvaa siitä, että on näyttää osaamisensa mustana valkoisella. Ammattinimikkeen löytyminen paperilla voi merkitä plussaa monen työnantajan silmissä. Toisaalta, työnantaja varmasti vakuuttuu myös siitä, jos joku omistaa paperin sijasta kykyä ja karismaa. Koulu esittelee eri työskentelytapoja, antaa vaihtoehtoja, joista voi valita ne itselleen sopivimmat. Tekninen osaaminen voi koulutuksen myötä olla huippuluokkaa. Kantaakohan sekään kovin pitkälle? Koulu ei varmaankaan leivo tylsästä mielenkiintoista, mutta se voi auttaa selviämään. Koulu voi auttaa jokaista löytämään omimman reittinsä, saada epäröivän huomaamaan lahjansa ja valovoimaisen erottumaan joukosta.

Mitä hyötyä on opiskella teorioita, tekniikoita tai historiaa? Ehkä kaikki oppiaineet muokkaavat esiintyjää ja rakentavat hänestä sen kokonaisuuden, mikä näkyy katsojille lavalla. Karisma tuskin on tyhmyyttä, tietämättömyyttä tai henkistä laiskuutta.

Yksittäisistä tiedonrippeistä ei kuitenkaan ole hyötyä, kun kysytään, kuka jää mieleen. Tarvitaan taitoa olla, ei näytellä.

Valmiita, osaavia ja valovoimaisia karismakimppuja koulu ei valmista. Karismakoulu käydään luokkahuoneiden ulkopuolella.

2.1 Karismaattisuuden käsikirja

Miten sitten opetella mielenkiintoiseksi? Ohjeita on kirjoitettu.

Kihlström antaa lukuisia käytännön neuvoja siihen, miten tuoda itsestään kaikki mahdollinen vetovoima esille. Täytyy kiinnittää huomiota omaan uskottavuuteen, nöyryyteen, itsetuntoon, läsnäoloon ja puhetekniikkaan. Ohjeet ovat jokaiselle, joka haluaa saada arkielämänsä viestit perille ja tulla huomatuksi. (Kihlström 2007, 7-11.)

Hän erittelee karismaattisuuteen johtavat ohjeet jokaiselle, joka on halukas lisäämään henkilökohtaista lumoamisen taitoaan, seitsemäksi tieksi kohti säteilevää persoonallisuutta:

1) Olemuksen sanaton sanoma

Lähetämme sanattomia viestejä ympäristöömme enemmän kuin usein tiedostammekaan. Omaa mimiikkaa, ryhtiä, äänenpainoja ja rehellisyyttä tutkimalla onnistuu tekemään luotettavan, karismaattisen ja aidon vaikutuksen kanssaihmiisiin.

2) Uskottavuus

Aidosti omana itsenään oleminen ja vilpittömästi muille hyvää haluaminen luo uskottavuutta.

3) Polte ja paneutuminen

Karismaattisille ihmisille yhteistä on intohimo. Se, että on löytänyt oman mieluisan paikkansa maailmassa ja haluaa pitää huolta itsensä lisäksi myös muista, lisää henkilökohtaista säteilyä.

4) Läsnäolo

Esiaskel karismaan on tässä hetkessä elämisen taito, johon kuuluu muiden tarkkaavainen kuunteleminen ja tietoinen läsnäoleminen omassa ruumiissa.

5) Kuvien puhuminen

Arkielämän karismaankin vaikuttava seikka on, että kielellä on suuri voima. Kienlenkäyttöään voi harjoittaa opettelemalla puhumaan maalailten ja metaforia käyttäen.

6) Sisäinen keskittyminen

Negatiivisia asioita ei maailmasta pysty poistamaan, mutta aina on mahdollista vaikuttaa omaan asenteeseensa. Sisäinen myönteisyys ja ilo heijastuu ulkopuolellemme positiivisena karismana.

7) Sosiaaliset kyvyt

Huumorin, ilon, hyväntahtoisuuden ja rohkaisevan asenteen kanssa pääsee pitkälle. Auttamalla muita olemaan mahdollisimman karismaattisia olemme sitä myös itse. Positiivisuus kerää ihmisiä luokseen joka puolelle. Negatiivisuus ja valittaminen karkoittaa kanssaihmiset ympäriltä. (Kihlström 2007, 206-210.)

Muitakin oppaita valovoimaisuuteen on kirjoitettu. Bäckman ja Hämäläinen luettelevat vaikuttavan viestinnän sääntöjä:

- Huojuminen vasemmalta oikealle esiintyessä ilmentää epävarmuutta.
- Yleisön saa puolelleen hymyilemällä.
- Kädet ovat tärkeässä osassa vakuuttavassa viestimisessä. Älä laita niitä taskuun, vaan liikuttele luontevasti.
- Luo yleisöosi katsekontakteja.
- Opettele olemaan aktiivisesti rento.
- Aktiivisuus, sitkeys ja kärsivällisyys palkitaan.

Neuvot eivät ole vain näyttämölle, vaan mihin tahansa tilanteeseen, jossa uskottavuus ja vetovoima ovat tärkeässä asemassa. Karismaattisuushan on hyödyllistä kenelle tahansa. Kirjan neuvoja voivat hyödyntää vaikkapa neuvottelutilanteissa hikoilevat bisnesmiehet. (Bäckman & Hämäläinen 1989, 51, 43-44, 5.)

Bjurström ja Enäkoski kehottavat vakuuttavaa viestintää opettelevan kiinnittämään huomiota kuuntelemisen taitoon, rohkeuteen olla oma itsensä ja positiivisten mielikuvien luomiseen. He neuvovat pitämään huolta henkisestä ja fyysisestä kunnosta ja miettimään, mitä kukin omalla pukeutumistyyllillään viestii. (Bjurström & Enäkoski 2001, 230-231, 128-132.)

Kuka tahansa voi siis lukea ohjeet ja ottaa selville karisman salaisuudet. Mutta onkohan ongelma kuitenkaan sillä ratkaistu? Ja onko eri asia olla karismattinen bisnesneuvottelussa kuin teatterin lavalla? Ehkä tilanteista löytyy sekä eroja että yhtäläisyyksiä. Molemmissa tilanteissa auttaa rohkeus ja taito heittäytyä, bisnesneuvottelija voi kuitenkin pysytellä samassa roolissa, näyttelijän on muuntauduttava moneksi. Jotkut faktat pätevät kaikkiin vuorovaikutustilanteisiin, kuten sekin yksinkertainen seikka, että täytyy puhua selvästi ja kuuluvasti (Bäckman & Hämäläinen 1989, 23).

Apuakin ohjeista varmaan on, neuvot hermostuttaviin ja jännittäviin tilanteisiin saattavat tuoda monelle helpotusta.

On siis mahdollista tehdä itsestään säteilevämpi ja vakuuttavampi, mutta onko tällä lopulta mitään tekemistä karisman kanssa?

Voiko karismaa poimia kirjan sivuilta?

2.2 Karismaattisen opettajan perintö

”On parempi katsoa kolme vuotta hyvää teatteria kuin opiskella sama aika jonkun itseäsi huonomman kanssa” (japanilainen sanonta, Oida & Marshall 2004, 110).

Martti Suosalo, Mikko Kivinen, Eija Vilpas, Outi Mäenpää, Ville Virtanen ja Kai Lehtinen ovat menestyneitä, kaikkien tuntemia suomalaisia näyttelijöitä.

Taiteilijoita, joista tässä on lueteltuna vain osa, yhdistää hienon uran lisäksi teatterikouluajoinen kiistelty opettaja, Jouko Turkka. (Ollikainen 1988, 215-218.)

Opetuksessa, joka johtaa oppilaiden menestykseen, on pakko olla jotain kohdallaan.

Voiko opetus olla karismaattista? Voiko opettaja siirtää karismansa oppilaisiin?

Jos voi, niin siirtyykö karisma ihmisestä toiseen vai ovatko opetusmenetelmät laadultaan sellaisia, että niitä käyttämällä oppilaat saavat oman mahdollisen karismansa helposti näkyville?

Jos kyse olisi puhtaasti teknisistä asioista, niin luulisi, että tuo avain säteilyyn olisi jo löydetty ja muut menetelmät heitetty ajat sitten romukoppaan.

Ehkä karisman ollessa läsnä opettajasta siirtyy jotain oppilaisiinsa henkiselletasolla. Seurahan tekee kaltaiseksi, siispä karismaattisuuskin alkaa levitä ympärilleen. Mitä jos karisma onkin tarttuvaa?

Tai sitten opettaja voi vain antaa parhaat mahdolliset vinkit siihen, miten tuoda oma karismansa esiin. Se, onko sitä oppilaassa vai ei, ei ole opettajasta kiinni.

Jos hyvä opetus vie oppilaita pitkälle, niin voiko huono opetus tuhota lahjakkuuksia? Äärimmäisissä tapauksissa ehkä, jos oppilaan henkistä tilaa vaurioitetaan jo väkivaltaa muistuttavin keinoin, mutta karismaattisuuden puuttuminen opettajasta tuskin vielä estää oppilasta menestymästä. Voihan tylsästä opetuksesta olla hyötyäkin: oppii tietämään miten ei kannata tehdä, toimimaan oppimaansa vastaan.

Ehkä tasokkaalla opetuksella pelastetaan keskinkertaisia oppilaita. Oppilas, jolla ei ilman opetusta olisi mitään mahdollisuuksia lumota ketään, saa välineet pärjätä ammatissaan. Huonolla opetuksella ei tuhota kenenkään mahdollisuuksia, sillä karisman voima kyllä kantaa sen yli. Karisma pitää huolta, että esiintyjä vielä loistaa ja pääsee esille, oli hänen reittinsä tähdeksi mikä hyvänsä.

Lopputuloksena voimme siis todeta, että opettaja saattaa olla ratkaisevassa asemassa vain, jos tulevaisuus muuten näyttää lohduttomalta. Syitä epäonnistumisiin ei opetuksesta kuitenkaan voi hakea. Miten muuten olisi selitettävissä se tosiasia, että maailma on täynnä karismaattisia esiintyjä, vailla mitään virallista koulutusta?

2.3 Karismaa ilman koulutusta

Jos karismaattisuuden saavuttamiseen eivät koulunkäynnit auta, niin voiko kouluttamattomuus olla jopa hyöty?

Kouluttamaton esiintyjä ei voi nojata paperin tarjoamaan tietoon ammattitaidosta, vaan se pitää teoillaan todistaa. Hän ei myöskään automaattisesti toista oppimiaan kaavoja ja rutiineja, vaan ottaa selvää, kokeilee ja muokkaa hyväksi huomaamaansa töissään. Kaikki nämä ovat tietysti myös koulutetulta esiintyjältä vaadittuja tekoja, mutta ehkä koulutuksen puute pakottaa olemaan aktiivisempi, varaa laiskuuteen ei yksinkertaisesti ole.

Todisteena siitä, että kouluja ei ehkä lainkaan tarvita, on pitkän uran saavuttaneita näyttelijöitä ja esiintyjä, jotka ovat oppineet ammattinsa töitä tehdessään. Tämä taitaa pitää paikkansa myös kouluja käyneillä: työ opitaan töissä. Ehkä kouluttamattomalla onkin etulyöntiasema, koska hän on työmaailmaan mennessään asennoitunutkin opiskelemaan työtään. Kouluihin kyllästyneelle aloittelevalle ammattilaiselle tämä tieto saattaa tulla raskaana yllätyksenä.

Yksi Suomen kuuluisimmista ja menestyneimmistä näyttelijöistä on hyvä esimerkki siitä, miten valkokankaalla ja teatterin lavalla tarvittavat taidot eivät ole

saavutettavissa vain kouluja käymällä. Tauno Palolla ei ollut virallista näyttelijän nimikettä. Hän ei käynyt mitään alansa kouluja eikä voinut todistaa osaamistaan paperilla. Hänen pätevyytensä on kuitenkin todistettavissa pitkään kestäneellä uralla, lukemattomilla ihailijoilla, jäämisellä Suomen historiaan, taidoilla ja sillä jollakin, jota on niin vaikea selittää, karismalla. (Yle Teema 2003.)

Mitä tekee koulutodistuksella, jos ei loista lavalla? Miksi pitää olla paperi näytettävänä, jos taidot puhuvat puolestaan? Virallisella tittelillä tai sen puuttumisella ei varmaankaan ole mitään tekemistä sen kanssa kuka pärjää tai on pärjäämättä. Paperi ei kannu pitkälle, jos ei pysty käytännössä näyttämään toteen arvoaan. Paperia ei tarvitse, jos todella on hyvä. Työnantajia tai yleisöä eivät nimikkeet kiinnosta, jos osaa, ja ennen kaikkea, jos loistaa. On turha syyttää kouluttamattomuuttaan tai koulutukseensa leimautumista. Karisma ei jää koskaan huomaamatta.

*Voin opettaa sinulle liikesarjan joka tarkoittaa "katson kuuta".
Opetan sen kaikki eleet, kuuta osoittavaan sormenpäähän asti.
Matka sormenpäältä kuuhun on sinun vastuullasi. (kuuluisa
Kabukinäyttelijä, Oida & Marshall 2004, 122.)*

3 RIITTÄÄKÖ KARISMA?

Laulajia ja soittajia arvostellaan usein väärältä pohjalta. Heidän tekojaan ruoditaan kuin urheilusuorituksia. Kuka laulaa taidokkaimmin tai kuka on vikkelasormisin ei ole kuitenkaan olennaista. Sama juttu maalaamisen kanssa. Yksi maalaa pihanäkymän täydellisen pikkutarkasti, toinen pärjää parilla siveltimenvedolla. Mitä paremmaksi biisintekijä kehittyi, sitä vähemmän siveltimenvetoja hän tarvitsee. (Dave Stewart, Yle Teema 2009.)

Muistellemme kahta mieleenpainunutta teatteriesitystä. Toinen oli loppuun asti hiottu musikaalispektaakkeli, toinen pienen budjetin improvisaatioesitys. Musikaalissa jokainen nuotti laulettiin puhtaasti, jokainen nilkka ojennettiin täydellisesti. Pääosan esittäjä oli kaikkine taitoineen lähes epäinhimillinen. Improvisaatioesityksessä eräs näyttelijöistä mokasi tuona iltana täysin.

3.1 Miksi juuri se tietty esiintyjä jäi mieleen?

Musikaalin näkemisestä on nyt kulunut vuosi, eikä mieliimme ole painunut muuta kuin kuva päätähden teknisistä taidoista. Improvisaatioesityksestä on jo viisi vuotta, mutta muistellemme edelleen meitä miellyttäneitä näyttelijää, joka ei annetuissa tehtävissä saanut sanaa suustaan ja oli fyysisesti täysin lukossa.

Kyseisen musikaalitähden karisma rakentuu meidän silmissämme täysin hänen teknisen taituruutensa varaan. Emme muista hänen nimeään, emmekä jäisi kaipaamaan juuri häntä, jos sama tekninen osaaminen löytyisi keneltä tahansa muultakin.

Improvisaationäyttelijän karisma sen sijaan on jotain, joka kumpuaa syvältä hänen sisimmästään. Se ei ole riippuvainen hänen taidoistaan tai kulloisestakin näytelmästä, vaan se on osa hänen olemustaan ja persoonaansa.

Joku muu lavalla olleista on samana iltana saattanut onnistua teknisesti häntä paremmin ja improvisoida kekseliäästi, mutta emme silti muista niinsanotusta onnistujasta mitään.

Miksi mieliimme on painunut juuri se kyseinen näyttelijä? Muistavatko kaikki tuona iltana katsomossa istuneet juuri hänet, vai onko jokaisella esityksen nähneellä eri suosikki? Voimmeko todeta hänet karismaattiseksi, vai onko kyse mielipideasiasta? Kyllä, hän oli mielestämme karismaattinen, ja uskomme hänen esiintymisensä olleen elämys myös muille katsojille.

Toisaalta, vieläkin muistellemme, miten sisällötön tuo musikaali oli. Meillä on siis selvät esimerkit sekä hyvästä että huonosta. Jos karismaattisuus on vain mieleen painumista, niin esitykset ovat tasoissa. Kuka olisi väittänyt, että karisma on vain positiivinen asia? Kahden esiintyjän karisma saattaa vain rakentua eri tekijöiden varaan, joista sisäinen valovoima kantaa luultavasti ulkoista pidemmälle.

Vai onkohan karismaa kuitenkin olemassa montaa lajia? Ehkä pitää osata erottaa teknisen taituruuden hämmästyttävään valovoimaisuuteen aidon karisman vaikuttavuudesta.

Mikä sitten tekee näyttelijästä karismaattisen? Mitkä kaikki osatekijät vaikuttavat tuohon hämmästyttävään valovoimaisuuteen?

3.2 Tausta? Taito? Ulkonäkö? Ääni?

Vaikuttaako karismaan näyttelijän tausta? Onko lapsuudella, elämäkokemuksella tai kasvatuksella merkitystä? Voivatko vanhemmat tietoisesti kasvattaa lapsestaan karismaattisen esiintyjän?

Oida ja Marshall kertovat kirjassaan lapsen luontaisesta karismasta, joka muuttuu iän ja koulutuksen myötä. Heidän mukaansa jokaisessa lapsessa on charmia, jonka takia huomio kiinnittyy heihin automaattisesti heidän ollessaan lavalla. Tämä charmi on kuitenkin katoavaista. Kun ihminen kasvaa ja vanhenee, hänen täytyy kehittää teknisiä taitojaan ja nähdä urallaan paljon vaivaa säilyttääkseen yleisön mielenkiinnon. (Oida & Marshall 2004, 110-113.)

Ehkä karismassa on kyse siitä, että onnistuu säilyttämään lapsenomaisen vilpittömyyden ja aitouden. Vanhemmat voivat varmasti osaltaan vaikuttaa lapsensa itsetuntoon, rohkeuteen ja minäkuvaan, mutta ei ole olemassa mitään valmista reseptiä karismaattiseen kasvatukseen. Taustoja on yhtä monia kuin valovoimaisia esiintyjäkin. Kenties osalle kurja lapsuus ja huonot välit vanhempiin ovat juuri niitä voimavaroja, joista heidän vetovoimansa kumpuaa.

Taitavaa esiintyjää on aina ilo seurata. Vai onko? Mitä tarkoittaa, että on taitava? Onko se sitä, että tekniset taidot on hiottu äärimmilleen, vai onko teatterin tarkoitus saada ajattelemaan teoksen sanomaa? Onko taito sitä, että laulaa teknisen täydellisesti, venyy äärimmäisiin asentoihin tai muistaa ulkoa kymmenien sivujen mittaisen monologin? Vai onko taito puhtaasti sitä, että saa yleisön uppoutumaan tarinaan ja unohtamaan ajankulun?

Ulkonäkö on osa esiintyjän karismaa. Se ei tarkoita, että on oltava erityisen kaunis tai ruma, mutta ulkonäkö on aina osa ihmisen persoonaa.

Ruumis on lavalla olijalle keino tuoda sisäinen vetovoimansa näkyville.

Tietynlaisen ulkonäön ja karisman välillä ei löydy yhteyttä. On olemassa yhtä monta ruumiinrakennetta, pituutta tai hiusten väriä kuin on karismaattisia näyttelijöitäkin. Valovoimainen esiintyjä tuntee itsensä, vartalonsa ja

ulkonäkönsä, hyväksyy ne ja osaa käyttää persoonallisia piirteitä hyväkseen. Varmaa on, että lavasäteilyyn tarvitaan jotain muuta kuin ulkoisia avuja. Pelkän kauniin kuoren varaan rakennetulla karismalla ei pitkälle pötkitä. Tarvitaan sisäistä voimaa.

Jos näyttelijä on oppinut oikean, toden näyttelemisen ennen viittäkymmentä, niin vaikka puu onkin vanha, vähän köyry ja kyhmyinen, se pystyy tuottamaan kukan. Se ei ole ulkoista viehätysvoimaa vaan syvää kestäväää kauneutta. (Oida & Marshall 2004, 113.)

Se, ettei ulkonäöllä ja karismalla ole suoraa yhteyttä toisiinsa tulee todistetuksi, kun kuuntelee näyttelijää näkemättä häntä. Se miltä ihminen kuulostaa on myös osa hänen viehätystään tai sen puuttumista (Kihlström 2007, 72-73). Useimmiten karismaattisen äänen omaava esiintyjä miellyttää myös ulkoisesti. Voi kuitenkin ihastua kuulemaansa ihmisääneen ja koko persoonaan kyseistä henkilöä näkemättä. Toisaalta, voi nauttia vaikka tanssijan, miimikon tai urheilijan esityksestä ja pitää häntä karismaattisena, vaikka kokisi kyseisen henkilön epämiellyttävänä hänen aukaistessaan suunsa.

Pelkkä miellyttävä ääni ei kuitenkaan yksin riitä hurmaamaan ketään, ellei puhujan sisältä kumpua kauneutta ja voimaa. Äänikin on siis vain väline, yksi reitti karisman esiintuomiselle.

3.3 Jääkö jäljelle vain karisma?

On niin kovin vaikeaa selittää, miksi se tietty esiintyjä miellytti. Ei tunnu löytyvän mitään teoriaa, johon voisi päätelmänsä nojata. On välillä jopa vaikeaa perustella, että miksi. Miksi juuri se esiintyjä, juuri se näytelmä, tai juuri sen taiteilijan juuri tämä kyseinen maalaus? Karismaattiset ihmiset eivät ole samasta muotista valettuja, eikä yhtä katsojaa aina miellytä sama esiintyjä.

Mistä siis on kyse?

Voimme tulla vain yhteen lopputulokseen: jäljelle jää karisma. Se on ainut selitys sille, miksi joku ihminen jää mieleen, toinen taas ei. Löysimme karismalle reittejä joiden kautta tulla esiin. Tekniset taidot, ulkonäkö ja ääni ovat karisman välineitä, siltoja esiintyjän ja yleisön välillä. Ne ovat karisman kohteita. Ihailemme notkeutta, kauneutta tai syvää ääntä. Todellisuudessa ihailemme karismaa. Emme osaa nimetä sitä yhtä konkreettisesti, mutta vaikuttuessamme se on aina läsnä.

Karisma voi näyttäytyä maalauksessa, kirjoitetussa tekstissä, musiikissa tai jopa maisemassa. Nekin ovat karisman reittejä tulla huomatuksi. Ei Mona Lisan tai Aku Ankan karisma voi olla lähtöisin kuin tekijöistään. Mozartille oman karismansa väylä oli säveltäminen.

Viehätysvoimaa löytyy arkipäivistä, tavallisista ihmisistä, mistä tahansa. Se on aina lähtöisin tekijästään. Karisma siis vain etsii reittinsä tulla esiin, kullekin tekijälle ominaisella tavalla. Olemme varmoja, että karismaa on, mutta mitä se on ja mistä se tulee?

Haluamme ottaa selvää.

4 MITÄ ON KARISMA?

Sielukas tanssija erottuu, koska kaunis vartalo on kenellä tahansa. Kauniin vartalon saa nykyään helposti. Keinoja on paljon.

Mutta kaikilla ei ole SISÄLLÄÄN serpentiinejä. (Yle Teema 2008.)

Karisma on selittämätöntä sisäistä valoa ja vetovoimaa, jonka vuoksi ihminen eroaa massasta, jää mieleen, vangitsee huomion ja täyttää tilan.

Karisma on edellytys sille, että esitys on mieleenpainuva.

”karisma = yksilön vaikuttava esiintymiskyky, vetovoima, tenho, lumo”

”karismaattinen = lumoava, ihailtu, vetovoimainen, esiintymiskykyinen”

(Nurmi, Rekiaro & Rekiaro 2005, 203.)

Karisma ... on kyky vaikuttaa toisiin ihmisiin myönteisesti niin, että heihin syntyy yhteys kaikilla tasoilla – niin fyysisesti, tunnetasolla ja älyllisesti kuin henkisesti. Kun ihminen viestii tällä tavalla, ilmapiirissä tapahtuu jotain. Ilmassa on kuin taikuutta. Yleisö ja esiintyvä taiteilija saattavat kokea sellaisen erityisen hetken, jolloin kaikki lavan ja katsomon välillä on kohdallaan. (Kihlström 2007, 17.)

4.1 Inhimillistä? Synnynnäistä? Perittyä? Opittua?

Sana karismaattinen liitetään useimmiten kuvaukseen jostakin ihmisestä. Sen siis oletetaan olevan inhimillinen piirre. Mutta mitä jos kohtaamme erityisen karismaattisen eläimen? Onko se mahdollista? Tuntuu meidän kokemuksemme mukaan olevan. Onko lemmikkieläimissä omistajiensa karismaa? Tai jos jollekin karisma löytyy keskeltä synkkää metsää, koskemattomasta luonnosta? Mistä karisma silloin on peräisin? Tarvitaanko sen olemassaoloon jokin korkeampi taho? Vai onko karisma silloin katsojassa?

Jonkin yliluonnollisen voiman yhteys karismaan selittäisi ainakin, miksi sitä on kaikkialla (Vuoriaho 2008, 28-29, 32).

Vai onko kenties niin, että karisma on jo itsessään olemassa oleva voima, joka voi löytää reittinsä näkyville ilman ihmisen osallistumista tapahtumaan?

Teatterissa, elokuvissa ja muissakin taiteissa voi perustellusti sanoa karisman olevan inhimillistä. Ohjaaja saa karismaattisuudellaan näytelmän heräämään eloon, näyttelijä roolinsa. Valovoimainen lavastajakin voi osaltaan olla syy koko produktion menestymiselle. Mitä jos teatterissa työskentelee erityisen karismaattinen siivoaja? Voiko hän jokapäiväisellä työllään saada lavalla aikaan säteilyä? Epäilimmehän jo aiemminkin, että karisma on tarttuvaa.

Syntyikö Jack Nicholson karismansa kera? Onko se piirre ollut hänessä aina, mutta vasta näyttelijäntyönsä kautta se on tullut laajaan tietoisuuteen? Jos karismaattisuus olisi synnynnäinen piirre, sen omaavilla lapsilla luulisi olevan jotain yhteistä, jostain josta piirteen voi tunnistaa. Tai sitten karisma pysyy piilossa, kunnes kukin löytää omimman reittinsä tuoda se esiin. Onko siis mahdollista, että Jack Nicholsonin karisma olisi pysynyt ikuisesti piilossa, jos hän olisi valinnut ammattinsa toisin?

Vai määräsikö karisma jo syntymästä lähtien, että hän päätyy estradille? Ehkä karisma olisi löytänyt tiensä päivänvaloon missä tahansa ammatissa. Kanava on siis kaikilla vapaasti valittavissa, mutta karismaattisuuden lahja ei. Ehkä asian ratkaisevat sittenkin muut tekijät.

Ehkä meissä kaikissa todellakin on sama määrä valovoimaa meidän saapuessamme maailmaan, mutta vanhenemisen, luonteenpiirteiden ja kokemuksen kautta vasta näemme kuka on joutunut luopumaan omastaan. Vai onkohan ihan näinkään? Voimme kuitenkin todeta, että jos karisma on synnynnäistä, olemme täysin sen armoilla. Eivät auta opiskelut tai kovimmatkaan yritykset, jos vain yksinkertaisesti satuimme syntymään ilman tuota piirrettä.

Tässä tapauksessa niillä, jotka ovat saaneet karisman syntymälahjakseen, saattaa olla etuoikeus saattaa tuo lahja eteenpäin. Jos karisma kulkeutuukin verissä, perintönä? Toisaalta, silloin meistä jotkut kuuluisivat automaattisesti vetovoimaiseen sukuhaaraan, toisilla taas olisi luonnostaan tyytyminen persoonallisuuteen, joka ei lumoa ketään. Lopulta suvut sekoittuisivat, ja karisman piirre olisikin kaikissa jälkeläisissä. Kuulostaa siis oudolta. Mutta ehkä karisma on aikoinaan syntynytkin juuri noin. Se on ollut yhdellä, ja lopulta se on levinnyt kaikkialle. Nykyään on murheena, että kuka sen osaa säilyttää.

Karisman periytyminen ei ole kuitenkaan ihan helposti pois pyyhittävässä oleva mahdollisuus. Monet tuota ihmeellistä voimaa säteilevistä esiintyjistä tulevat esiintyjäsuvuista, joissa karisma tuntuu kulkevan ammattitaidon myötä verissä. Vanhempiansa ammatin valitseminen tai kuuluisat isät ja äidit eivät nimittäin ilman lavasäteilyä riitä kantamaan jälkeläisiä samanlaiseen menestykseen. Päinvastoin, oma karisma täytyy todistaa vielä tehokkaammin, ettei syytettäisi toisten maineella ratsastamisesta.

Karisma voi olla myös moniulotteinen. Yhtä oikeaa vastausta tuskin onkaan, vaan keinoja säteilevään olemukseen on monia. Peritty karismaattisuus on vain yksi monista vaihtoehdoista.

Kihlström kuvailee kirjassaan, miten jokainen ihminen voi lisätä karismaattisuuttaan, omaa henkilökohtaista säteilyään. Jotain toista ei kannata yrittää kopioida, mutta omissa rajoissaan voi tehdä itsestään mahdollisimman lumoavan. (Kihlström 2007, 15.)

Jos näin on, niin kaikilla on toivoa.

Oli lavalla olevan esiintyjän karisma peräisin sitten mistä tahansa, siinä on jotain ihmeellistä. Hän voi roolinsa kautta ärsyttää meitä loputtomasti, ja silti vaistoamme kaiken takana olevan jotain, joka saa meidät koukkuun ja ihastumaan häneen, tekipä hän sitten mitä tahansa. Mitä ovat nuo piirteet, joita hänessä täytyy olla, jotta hyväksymme hänet niin kokonaisvaltaisesti?

Joku kiinnitti tässä yhtenä päivänä huomioni hänen uskomattomaan timantti-décolletéehensa – niin suuri määrä välkehtiviä reininkiviä että silmiä häikäisee. En ollut ennen huomannut. Hänen kasvonsa, hänen hymynsä, hänen silmänsä ryöstävät kaiken huomion sädehtivältä puvulta. (Bentley 1985, 36-37.)

4.2 Läsnaoloa? Nöyryyttä? Hyvää itsetuntoa?
 Vilpittömyyttä? Rohkeaa heittäytymistä?
 Viisautta?

”Karisma on täydellistä läsnäoloa, sitä että on mukana tässä hetkessä toisia kohdatessaan” (Kihlström 2007, 111).

Näyttelijää, joka on aidosti, rohkeasti ja kiireettömästi läsnä, on levollista katsoa. Tulee tunne, että hänen ei tarvitse esittää tai edes näyttellä, hän vain on. Läsnaolo vaikuttaa myös oikeanlaiselta rentoudelta, vapaalta ja vaivattomalta. Laiskuus on kuitenkin tuosta olotilasta kaukana, läsnäolo on aktiivista.

Mitä ”sisäinen rauha” tarkkaan ottaen tarkoittaa? Sitä, ettet ole myrskyisien tunteiden vanki. Sisällä on tyhjää; mikään ei häiritse sinua. Rauha ei kuitenkaan tarkoita tunteen hengettömyyttä tai väkisin ylläpidettyä muuttumatonta rauhaa vaan valppautta, joka auttaa vastaamaan ympäristön muutoksiin ...

Sisäinen herkkyyys ja valppaus on elämälle yhtä välttämätön kuin fyysinen hyvinvointi. (Oida & Marshall 2004, 51,53.)

Läsnäolo on arvokas taito jo arkielämässä. Oida ja Marshall kehottavat näyttelijää kuvittelemaan ympärilleen yleisön hänen suorittaessaan jokapäiväisiä askareitaan. Näin oikean yleisön saapuminen paikalle ei pelota tai vie teoista luonnollisuutta. (Oida & Marshall 2004, 33-34.)

Ehkä tähän perustuu myös se, että osaa siirtää läsnäolon taitonsa lavalle. Mielikuvitusyleisöä tuskin tarvitaan, mutta usko siihen, että arkipäivän käyttäytyminen vaikuttaa olemiseen lavalla, kuulostaa loogiselta.

”Kun ruumiilliset lukot on purettu, vaikutus tuntuu myös mielentilassamme. Olemme enemmän tässä ja nyt.” (Kihlström 2007, 105.)

Kihlström kertoo kirjassaan esimerkkinä läsnäolon tärkeydestä lapsen, joka ei hyväksy vanhemmiltaan yliolkaista reaktiota, vaan tivaa asiaansa, kunnes kokee saaneensa todellisen, läsnäolevan reagoinnin (Kihlström 2007, 112).

Jos ei ole aidosti läsnä edes läheisilleen tai kohtaamilleen ihmisille mitä yksinkertaisimmissa tilanteissa, tuskin osaa taikoa tuota taitoa tyhjästä, kun sitä karismaattisen esityksen luomiseen kuitenkin ehdottomasti tarvitaan.

Nöyryys on edellytys kestäväälle karismalle. Röyhkeä itserakkaus voi kannatella hetken aikaa, mutta luultavasti matka pilvilinnoista maan pinnalle on tuskainen hetki, jolloin nöyrytyminen on välttämätöntä selvitäkseen eteenpäin. Välillä on hauskaakin seurata esiintyjää, joka on selvästi korviinsa saakka täynnä tyytyväisyyttä itseensä. Hauskuus kuitenkin loppuu jo pienen hetken päästä, koska kyseisellä esiintyjällä ei luultavasti olekaan mitään enempää tarjottavana kuin omahyväisyytensä.

Nöyryys ei tarkoita nöyristelyä. Itseään ei pidä pienentää tai aliarvioida, vaan lavalla saa ja täytyykin uskaltaa. Mutta tietoisuus omasta pienuudesta, osana isoa porukkaa ja osana myös jotain paljon suurempaa kokonaisuutta, tuo esittämiseen ihailtavaa nöyryyttä.

Hyvä itsetunto kulkee käsi kädessä juuri nöyryyden kanssa. Tarvitaan nöyryyttä, mutta myös kosolti tervettä itsetuntoa tunteakseen oman arvonsa ja uskaltaakseen

tuoda kaiken tarjottavansa esille. Kihlström painottaa eroa itseluottamuksen ja itsetunnon välillä. Itseluottamus on tekoja, itsetunto taas puhtaasti olemista, itsensä hyväksymistä. (Kihlström 2007, 151.)

Terveen itsetunnon saavuttaminen edellyttää oman ulkonäkönsä, kokonsa ja olemuksensa vahvistamista, ja itsestään huolta pitämistä (Kihlström 2007, 26).

Vaikka taiteilijalla olisi terve itsetunto ja iso kasa nöyryyttä, jää esiintyminen silti vaisuksi, jos se ei ole täysin vilpittöntä. Vilpittömyys tarkoittaa, että haluaa avoimesti ja rehellisesti kertoa yleisölle tarinan, esittelemättä itseään tai pyrkimättä itsekkäisiin päämääriin. On siis oltava esillä vain kyseistä teosta ja yleisöä varten.

Rohkeutta on olla oma itsensä, aito, läsnä ja nöyrä, ketään nöyristelemättä, ketään mielistelemättä.

”Halu miellyttää tukkii tien” (Kihlström 2007, 108).

Rohkeus on edellytys sille, että tulee kuulluksi ja nähdyksi. Se ei tarkoita toisten jyräämistä kyynärpäitä käyttäen, oikeastaan päinvastoin. Paljon rohkeampaa on keskittyä tukemaan vastaanäyttelijöitään kuin tuomaan itseään esille.

Rohkeus ei ole itsekästä röyhkeyttä. Rohkea esiintyjä voi olla pelokas ja ujo. Hän on kaikkine vahvuuksineen ja heikkouksineen rohkea, rohkeasti oma itsensä. (Kihlström 2007, 23.)

Hän ei esitä tai näyttele, vaan on.

Karisma on rohkeutta.

Rohkeuteen kuuluu terve hulluus ja heittäytyminen, se, että pystyy irtautumaan itsensä tarkkailusta ja kontrolloimisesta.

Aittoa rohkeutta ei voi olla ilman hyvää itsetuntoa, kykyä hyväksyä itsensä juuri sellaisena kuin on, mitään peittelemättä.

Improvisaatio on rohkeudelle toimiva mittari. Mikään ei vaadi lavalla enempää rohkeutta kuin se, että antaa vain mennä, unohtaen itsensä tai sen miltä kuulostaa tai näyttää.

Karisma on viisautta. Jos säteilevä esiintyjä viehättää kaikessa hölmöydessään ja yksinkertaisuudessaan, hän on viisaasti tyhmä. Henkinen tai fyysinen laiskuus, välinpitämättömyys tai tietämättömyys eivät mahdu samaan pakettiin karisman kanssa, tai ainakin ne estävät sen näkymisen.

Omistaessaan kaikki yllämainitut taidot, tiedot tai ominaisuudet, omistaa taatusti myös karismaa. Tuskin tarvitaan kuin pieni hippunen kutakin, niin toimiva paketti alkaa olla kasassa. Tämä on kuitenkin niin paljon helpompaa todeta kuin toteuttaa.

Läsnäolo, nöyryys, terve itsetunto, vilpittömyys ja rohkeus ovat paljon varmempia avaimia menestykseen kuin paraskaan koulutus. Ilman näitä ominaisuuksia ei ole karismaa, tai ainakaan reittiä sen näkyviin tulemiselle. Kuinka paljon voi kuitenkin vaikuttaa siihen, onko näitä piirteitä vai ei? Vai ovatko ne asioita joita voi kehittää, mutta joiden olemassaolon voi todeta vain ulkopuolelta?

”Vastaanottajahan päättää, onko jollakulla hänen silmissään vahva persoonallinen säteily” (Kihlström 2007, 16).

Olemmeko nyt tietoisempia siitä mitä tarvitaan valovoimaisuuteen? Vai olemmeko vain pystyneet kuvailemaan miten moneen pieneen osaan karisman voi pilkkoa?

On täysin mahdollista, ettei asia ole ollenkaan meidän käsissämme, vaan sen takana on jotain paljon suurempaa.

4.3 Yliluonnollista?

”karisma = Pyhän Hengen antama armolahja, esim. ihmeperantajan kyky”

”karismaattinen = (kristitystä) armoitettu, jumalaisen kyvyn saanut” (Nurmi, Rekiaro & Rekiaro 2005, 203.)

Kyseiset sanakirjan määritelmät osoittavat, että vetovoimaisella ihmisellä ei ehkä olekaan mitään vaikutusvaltaa omaan karismaansa. Jokin ylempi voima on sen hänelle suonut. Kristityille se jokin on Jumala.

Jos näin on, niin karisman saamiseen tarvitaan varmaankin lujaa uskoa tuohon ylempään. Jotta voi säteillä ulospäin Jumalan antamaa valoa, täytyy osata se myös ottaa vastaan.

Vuoriaho kommentoi asiaa opinnäytetyössään. Hän sanoo karisman olevan lahja Jumalalta, jonka voi saada, jos osaa avata sille reitin. Karisma liittyy aina uskoon, ja siihen, että esiintyjä on Jumalan kanava karisman näkymiselle. (Vuoriaho 2008, 51-53.)

Jumala antaa kristitylle taiteilijalle yli-inhimillisen valon, jota ei voi annostella tai piilotella ... Se loistaa ... taiteilija kantaa itsessään Jumalan sovitusvoimaa ... valo ei ole harjoiteltavissa ...

Miksi ... esiintyä, viihdyttää, tehdä koko taidetta? Koska sisälleni on puhallettu siihen jatkuva lähtemätön intohimo, ja silloin sen täytyy tulla Jumalasta. (Vuoriaho 2008, 54, 42-43.)

Ehkä uskolla ei kuitenkaan ole asian kanssa mitään tekemistä.

Ehkä yliluonnollinen voima valitsee muilla keinoilla, minkä kohteen kautta haluaa näyttäytyä. Muutenhan karisma olisi uskon kautta melkeinpä tilattavissa, ja jokainen uskossa oleva esiintyjä olisi automaattisesti säteilevä ja mielenkiintoinen. Esiintyjä, joka ei usko korkeampiin voimiin, olisi taas poikkeuksetta pulassa, koska hänelle ei ojennettaisikaan mahdollisuutta lumota ketään.

Ja miten on sen ikävän tosiasian laita, että karismattiset ihmiset eivät suinkaan aina halua pelkkää hyvää? Voiko lähteenä olla Jumala, jos karismalla houkuteltaan suunnitelmiin, jotka aiheuttavat väkivaltaa? Vai onko se sitten Jumalan tapa viestittää ihmisille väorien reittien vaarat?

Uskovaiselle esiintyjälle luja uskossa oleminen voi olla hänen keinonsa löytää taito olla läsnä, oma itsensä, nöyrä ja rohkea. Hän saattaa uskonsa kautta saada kaikki ne kyvyt ja voimat, joita tarvitaan karisman näkymiselle. Jumalan kautta saavutettu sisäinen rauha näkyy hänessä itsevarmuutena ja säteilynä. Uskossa oleminen olisi näin ollen yksi reitti karismaattisuuden tavoitteluun, mutta myöskään se ei anna lopullisia, yksinkertaisia selityksiä. Karisma ei noudata mitään sääntöä sen mukaan, mihin kukin uskoo tai on uskomatta.

Yliluonnollisen voiman tarjoamaan vetovoimaan ei ehkä edes tarvita Jumalan tapaista uskon kohdetta, vaan mikä tahansa periaate tai vakaumus, johon esiintyjä elämänsä ja tekonsa nojaa (Kihlström 2007, 17, 208). Hän saa varmuutta ja turvaa siitä tiedosta, että kaikki mitä hän tekee, perustuu kestäväälle aatteelle ja pohjalle. Kaikella hänen tekemisellään on tarkoitus, koska hän ei ole yksin, vaan jonkun isomman aatteen välikappaleena.

Ehkä tästä tunteesta ja aatteen palosta syntyy esiintyjään jotain yliluonnollista hehkua ja itsevarmuutta (Kihlström 2007, 87). Kaikessa mitä esiintyjä tekee, näkyy muutakin kuin kyseinen teko. Näkyy jotain, mihin teko nojaa, jokin salaisuus, mikä saa katsojan haluamaan lisää.

Tuntiessaan poltetta johonkin saa voimaa, energiaa ja rohkeutta, jollaista ei ole tiennyt itsellä edes olevan. Jotta jaksaisi pitää kiinni vakaumuksestaan, on yhä uudelleen keksittävä keinot herättää halu, ilo, into ja usko siihen, ja nämä tekijät ovat henkilökohtaisen karisman sisin aines. (Kihlström 2007, 91.)

Tässä tapauksessa ei ole väliä mikä kenenkin vakaumus on. Sitä ei tarvitse edes muille kuuluttaa, ja se voi olla jopa jotain pahaa ja itsestä. Lavasäteilystä heijastuu vain tunne siitä, että esiintyjässä on jotain salaperäistä ja mielenkiintoista. Hän viestittää katsojalle jotain karismallaan, rivien välistä.

... minulta kertakaikkiaan puuttuvat sanat millä kuvailla hänen suurenmoisuuttaan, hänen antaumustaan. Katson hänen kasvojaan ja voin vain ajatella miten suuri hänen rakkautensa on, suurempi kuin minun voisi koskaan olla. Hän on Jumalan maailmasta – Jumalan opetuslapsi, niin uskon. Jumala on lähettänyt hänet maan päälle kirkastamaan meidän elämäämme ja opettamaan meille korkeampia asioita.

Minulle hän on itse kauneus – sana syntyi hänen jälkeensä. (Bentley 1985, 36.)

On olemassa myös vaihtoehto, johon ei tarvita ulkopuolisia uskon kohteita.

Mitä jos karisma itsessään on yliluonnollinen voima?

Sitähän ei pysty järjellä selittämään, mutta sen olemassaolo on silti aistittavissa.

Tämä selittäisi sen, miksi karismaattisilla esiintyjillä ei tarvitse keskenään olla mitään yhteistä. Heillä on erilaiset taustat, ulkoiset olemukset ja aatteet. Heitä yhdistää vain käsittämätön vetovoima.

Lumoavan ihmisen ei tarvitse itse edes uskoa tähän voimaan, eikä hän pysty siihen itse mitenkään vaikuttamaan. Vai näyttäytyykö karisma vain jos sen olemassaoloon uskotaan?

Tuskin sentään voi kokonaan levätä laakereillaan ja odottaa karisman saapumista.

Näyttäytyykö karisma silloin, kun sitä aktiivisesti etsitään?

Vai voivatko valitut tosiaan vain rennosti iloita lumoamisen kyvystään, sen enempää asialle ajatuksiaan uhraamatta?

Tuskin voivat. Karisma saattaa nimittäin olla myös katoavaista. Ehkä edellytyksenä sentään on, että tekee parhaansa karisman saavuttamiselle. Se, tuleeko karisma avuksi vai ei, ei enää sitten olekaan esiintyjästä itsestään kiinni.

Karisma saattaa siis olla selittämättömissä. Kuten muukin yliluonnollinen, sen selittäminen on vaikeaa ja lopulta turhaakin. Se täytyy itse kokea ja havaita. Sen nähneenä voi kuitenkin olla täysin vakuuttunut vain yhdestä asiasta: se on olemassa.

Ida Aalbergin ihailija, koulutyttö Nataša Radlova kirjoitti päiväkirjaansa:

Ja kaikki, kaikki unohtui sinä iltana. Ihminen, joka tuli sinne pienine murheineen, näki surun ja unohti omat murheensa, ihminen, joka tuli sinne pahoin ajatuksin, puhdistui hänen näytellessään, ja kaikki paha katosi; ihminen, joka tuli epäuskoisena, uskoi.

Noina kolmena tuntina, joina näin viheriät silmät innostuksesta loistavina, ylimaallisina, ja kuulin äänen, joka tunkeutui sydämen syvimpään sopukkaan, minulle avautui koko maailma. Ja teatterista tuli pyhäkkö; siinä juuri oli hänen voimansa, että hänen teatterissaan teki mieli rukoilla. ... Tuo ainoa ilta antoi minulle voimaa, uskoa, iloa, halua tehdä työtä loppumattomiin. (Heikkilä 1998, 388-389.)

4.4 Katsojan silmissä: kiistelyä mielipideoista

Kaikki ulkoiset tekijät, luonteenpiirteet, heittäytymiset ja uskon kohteet ovat tyhjänpäiväisiä selityksiä, jos karisman näkyminen onkin kiinni vain yleisön mielipiteistä (Kihlström 2007, 16).

Karisma vaihtelee esityksestä toiseen, jokaiselle esiintyjälle riittää ihailijoita, ja karismaattisia tai tylsiä esiintyjä on yhtä monta kuin katsojaakin, riippuen ainoastaan siitä mikä sattui ketäkin miellyttämään.

Samaa näyttelijää voidaan yhden esityksen perusteella sekä haukkua että ylistää, eikä maagisella karismalla ole asian kanssa mitään tekemistä. Joku vain sattui lumoutumaan, toinen taas ei. Mieliideoasioista ei edes voi kiistellä, joten koko asian puiminen on turhaa.

Me uskomme, ettei selitys voi olla näin yksinkertainen.

Mistä mielipiteet sitten koostuvat? Varmasti katsojan ja kuuntelijan omat kokemukset, mieltymykset ja samaistuminen esiintyjään vaikuttavat, mutta se lumoutuminen, mikä katsomossa välillä on koettavissa, ei selity näillä tekijöillä. On oltava kyse jostain suuremmasta, jostain jota ei voi aina edes perustella.

Eri esiintyjät miellyttävät eri katsojia. Ehkä tietynlainen karisma tehoaa tietynlaiseen katsojaan. Karismaa on siis montaa eri lajia, ja ratkaiseva seikka on katsojan itsensä henkinen ja fyysinen tila. Mutta saman esiintyjän ihailijat voivat olla keskenään kuin eri maailmoista. Ainoa heitä yhdistävä tekijä on, että he lumoutuivat ja kokivat karisman olemassaolon.

Tuhannet ihmiset voivat kokea yhden näyttelijän unohtumattoman vetovoiman.

Selitys ei voi löytyä yleisöstä. Se löytyy näyttelijästä.

Karisma kietoo ihailijat yhteisen voiman ääreen.

”Kaikki ihmiskielen sanat joilla häntä yritämme selittää ja kuvailla ovat naurettavia. Hän on, siinä kaikki.” (Bentley 1985, 36.)

Varmaa on, että karismaattinen esiintyjä jää aina mieleen. Unohtumaton esitys on voinut olla huonoin koskaan kokemamme, mutta jos sitä muistelee vielä vuosien päästä, huonous on ollut jotain maagista. Karismalla on pakko olla osuutta asiaan, se vain ei ole näyttäytynyt positiivisessa valossa. Jos esitys ärsyttää, itkettää, naurattaa, aiheuttaa minkä tahansa voimakkaan tunteen, on karisma ollut läsnä

tapahuneessa. Jos esityksestä ei ole mitään sanottavaa eikä mielipidettä, karisma ei ole ollut siihen osallisena. Mutta mitä jos samainen esitys, jonka joku unohtaa viikossa, onkin toisen muistoissa vielä vuosien jälkeen? Ehkä silloin on tarvittu juuri sitä tietynlaista karismaa, joka on juuri kyseiseen katsojaan tehonnut. Ehkä karisman, esiintyjän ja katsojan täytyy jokaisen olla samalla taajuudella, jotta tuo kokemus syntyy. Massojen ihaillessa jotain esitystä, on tavoitettu karisma niin yleisellä tasolla, ettei se ole voinut jäädä keneltäkään huomaamatta.

... mietin antaudunko hänen valtaansa vai käännykö toisaalle puuhaamaan omia pikku puuhiani omassa pikku maailmassani. Mutta jostain syystä palaan yhä uudelleen saadakseni lisää – yhä lisää surullisuutta. (Bentley 1985, 36.)

Opinnäytetyömme on pullollaan mielipideasioita. Emme voi julistaa totena sitä, kuka miellyttää ketäkin, ja ketä kuunnellessa on unen tulo lähellä. Voimme vain olla vakuuttuneita, että vaikuttumisen tunteen kanssa emme ole yksin.

Ihmiset saavat voimaa musiikista, teatterista ja muista taiteista. Karisma näyttäytyy päivittäin ja sykehdyttää yleisöään.

Karisma saa meidät myös kiistelemään siitä mistä kiistely on turhaa. Mutta mistä sitten kiisteltäisiin, ellei juuri mielipideasioista? Jos on kokenut jotain niin vahvaa kuin karismaattisuuden läsnäolon, tunnetta pitää totena. Sen erittelemine ja selittäminen on vaikeaa, jokainen perustelee näkökulmansa omalla tyylillään, mutta voima, joka saa meidät tuohduksiin jonkun arvostellessa sitä mihin itse ihastuimme, on lähtöisin karismasta.

Jos iso joukko katsojia väittelee mielipiteistään teatteriesityksen jälkeen, on karisma näyttäytynyt heille, jokaiselle vain vähän eri valossa. Jos kenelläkään ei ole esityksestä mitään sanottavaa - se unohdetaan hetkessä ja keskitytään mielummin kehuun väliajan leivoksia - on teatterin kahviossa ollut enemmän karismaa kuin koko näyttämöllä yhteensä.

Huolestumisen aihetta olisi, jos mielipideasioista lakattaisiin kiistelemästä. Niin kauan kuin on vahvoja mielipiteitä, on myös karismaa.

5 VOIKO KARISMAN TIEDOSTAA?

...kauneuden surullisuudesta; sen löytäminen ei ole niin kovin vaikeaa, mutta sen kestäminen, se on mahdotonta.

Jos ... olisi täysin tietoinen luomastaan kauneudesta, hän pysähtyisi silkasta pelosta ja kunnioituksesta omaa itseään kohtaan. (Bentley 1985, 36.)

Tietääkö karismaattinen esiintyjä omistavansa jotain kullanarvoista ja kadehdittavaa? Pystyykö hän aistimaan karisman läsnäolon? Suositun esiintyjän on ainakin jollain tasolla tiedostettava vetovoimansa, jos suosio pysyy yllä vuosikausia, ja hän saa ylistystä osakseen. Vai onko juuri tuo tietämättömyys ja oman pienuutensa hyväksyminen avaimia vetovoimaan? Katoaako lavasäteily samalla hetkellä, kun näyttelijä itse toteaa olevansa karismaattinen?

”Älä eksy luulemaan, että olet Jumalan lahja teatterille” (Oida & Marshall 2004, 111).

Yoshi Oida kertoo kirjassaan haaveistaan tulla suureksi ja ihmeelliseksi näyttelijäksi. Vuosien varrella hän sai kuitenkin paljon kritiikkiä osakseen. Lopulta hänen oli tunnustettava, etteivät haaveet toteudu. Hän myönsi itselleen olevansa vain keskinkertainen ja harkitsi uransa lopettamista. Tuosta hetkestä lähtien, henkilökohtaisen nöyryytymisensä jälkeen, hänen suosionsa kasvoikin, ja hän sai kuulla olevansa hyvä näyttelijä. (Oida & Marshall 2004, 117.)

Nöyryyden ollessa osa karismaa, osa vetovoimaa on olla itse tiedostamatta karismaansa. Vai onko? Ehkä kyse on enemmänkin siitä, miten osaa asiaa käsitellä. Jos nauttii karismastaan omaa egoaan suurentaakseen, se luultavasti haihtuu itserakkauden tieltä äkkiä pois. Mutta jos käyttää karismaattisuuttaan palvelukseen yleisöä ja esitystä, se voi olla hyvä voimavara, esittäjälle vain yksi muiden keinojen joukossa.

Ehkä karismaattinen esiintyjä saa huomata kykynsä, mutta ei pitää sitä itsestäänselvyytenä.

Karismaattisuuden aistiminen omassa itsessään ei varmaankaan ole ehto sen omistamiselle, mutta tuskin se sitä estääkään. Olisi mukavaa tietää kuinka moni esiintyjä tuntee itse olevansa aivan erityisen karismaattinen, ja verrata tuloksia yleisön mielipiteisiin. Tuskin tyhjentävää vastausta asialle löytyisi sieltäkään. Uskallamme todeta, että liika itsevarmuus tuhoaa karisman ennen pitkää. Samoin on vaikka kauneuden laita. Erityisen kaunis ihminen lakkaa näyttämästä hyvältä samalla hetkellä kun hän itse huoahtaa rakkaudesta peiliin katsoessaan. Itsevarmuutta saa ja pitääkin olla, mutta karisman eteen on kuitenkin tehtävä töitä, ansaittava se.

5.1 Voiko sitä säädellä?

Jos karisma on mahdollista tiedostaa, niin voiko sitä myös säädellä? Tuntuu ainakin olevan mahdollista, että karisma näyttäytyy vain tietyssä valossa. Tämän takia moni intohimoinen fani ei välttämättä edes halua tavata idoliaan siviilissä, ettei lavalla nähty loisto haihtuisi hänen huomattessaan, että suuri tähti onkin arkielämässään aivan tavallinen tallaja. Joskus on jopa parempi olla ottamatta selvää kaikesta idoliinsa liittyvästä, ja jättää hänen karismansa siihen hetkeen, kun elokuvan lopputekstit on luettu.

Mikäli Hollywoodista kirjoitettaviin lehti uutisiin on uskomista, Jack Nicholson käyttää karismaansa hyväkseen myös siviilielämässä. Hänellä huhutaan olevan useampia lapsia useamman naisen kanssa, ja hänen seksikumppaneidensa määrä luetellaan tuhansiksi. Ero vaimosta tuli tämän kuultua jonkun muun odottavan miehelleen lasta. Jotta tämä kaikki voi tapahtua, on miehen pakko tiedostaa oma karismansa, karismaa on oltava vastustamattomuuteen asti, ja hänen on osattava tietoisesti käyttää vetovoimaansa myös valkokankaan ulkopuolella.

Tai sitten herra Nicholson on tapahtumiin itse syytön. Karismahan saattaa olla myös rasite, jos sen valtavaa voimaa ei pysty hallitsemaan, vaan esitystilanteiden

ulkopuolella se kohdistuu muualle, harmiakin aiheuttaviin kohteisiin. Tällä selityksellä ainakin moni itserakas esiintyjä voi selittää älyttömiä tekojaan: ei vain voi vastustamattomalle vetovoimalleen mitään, vaikka haluaisikin.

Meidän silmissämme kyseisen ihmisen ei tarvitse kauaa kärsiä, mahdollinen karisma kyllä haihtuu tuon selityksen myötä, väistyy antaakseen tilaa itserakkaudelle.

Esiintyjä saattaa olla luonteeltaan myös ujo ja pelokas. Silti lavalla ollessaan hänestä muokkautuu rohkea, tilan haltuunsa ottava sankari. Hän siis käyttää karismaansa vain esiintymistilanteissa. Se ei kuitenkaan vielä tarkoita hänen tiedostavansa karismaansa.

Ehkä esiintyjän karisma tarvitsee lavan tullakseen esille. Tai sitten on lumoavasta ihmisestä itsestään kiinni, kohdistaa hän karismansa myös esiintymisareenoiden ulkopuolelle.

5.2 Voiko se vaihdella?

Voiko saman esiintyjän karisma vaihdella esitysten välillä? Jos voi, niin miksi? Eikö karisman pitänyt voimana olla niin vahva, että se pysyy ja paistaa läpi? Onko vaihtelemisen syynä itse esityksen heikkous, jota purkamaan ei riitä yhden tai edes useamman lavalla olijan lumo? Onko siis karismaattisen näytelmän vahvimpana pohjana valovoimainen käsikirjoitus?

Jos näkee pitkäväteisen näytelmän, ovatko kaikki lavalla olijat tuhoon tuomittuja? Vai saattaako yhdentekevistä kokonaiskuvasta huolimatta mieleen jäädä se yksi, edes osan esityksestä pelastava karismaattinen näyttelijä, joka säteili sisäistä valoaan jopa sen kaiken huonouden läpi?

Jos karismaan vaikuttavat tekijät löytyvät energiasta, itsetunnosta ja kulloisenkin hetken latauksesta, on ymmärrettävää, ettei joka päivä ja hetki voi olla täydellisessä vedossa. Jos taas vetovoima perustuu puhtaasti sisimpään, yleiseen olemukseen ja perittyihin piirteisiin, sen luulisi kantavan samansuuruisena vuodesta toiseen.

Se, että sama esiintyjä voi toisella kertaa jättää kylmäksi, jollain toisella kerralla taas lumota, puhuu sen puolesta, ettei karismaattisuus ole yksiselitteinen asia, vaan monen tekijän summa. Jos joku tekijöistä puuttuu tai on vähissä, heijastuu se koko karisman vähenemisenä.

Karisman vaihtelevuus saattaa olla selitettävissä sillä yksinkertaisella seikalla, että ihminen on eri päivinä erilaisessa vireessä. Jos positiivinen asenne ja mielentila luovat ympärilleen tarttuvaa säteilyä, ei karisma voi huonona päivänä olla havaittavissa yhtä voimakkaana. Jos esiintyjällä on taitoa saada voimansa myös väsymyksen ja vihan tunteista, vaihtelevuuden ei tarvitse olla yhtä näkyvä.

5.3 Karisman väärinkäyttäjät

Liittyykö karisma aina johonkin positiiviseen? Luultavasti ei liity. Karisma saattaa olla vain lahjaksi annettu voima, jonka kukin käyttää miten parhaaksi näkee. Totesimmekin jo, että luja vakaumus johonkin asiaan tuo rohkeutta, varmuutta ja näin ollen myös lumoamisen taitoa. Mitä jos tuo vakaumus on jotakin sairasta ja paha? Olemmeko siinä tapauksessa myös muiden ihmisten karismaattisuuden armoilla? Voimme vain toivoa, että lujatahtoiset ja säteilevät yksilöt haluaisivat maailmasta paremman paikan.

Riittääkö karisma antamaan myös negatiivisille aikeille hallitsematonta voimaa, joka saa ihmiset ihastumaan, uskomaan ja liittymään tuon sanoman eteenpäin viejiksi?

Jos johtajaa ohjaa kuitenkin vain oman edun tavoittelu, hän putoaa jalustalta ennemmin tai myöhemmin. Pysyvä luottamus ja säteily kehittyy sellaiselle ihmiselle, jonka hehku merkitsee jotain hyvää muille. (Kihlström 2007, 92.)

Olemme samaa mieltä Kihlströmin kanssa siitä, että hyvä voittaa lopulta pahan myös karismojen kamppailussa, mutta silti ajatus pahojen voimien väliaikaisestakin vallasta saa aikaan kylmät väreet. Jos karismansa voi tiedostaa ja sitä pystyy jopa säätelemään, on sillä mahdollisuus saada myös paljon aikaan. Mitä julmimmat aikeet yhdistettynä voimakkaaseen karismaattisuuteen voivat saada todistetusti aikaan tuhoa.

Mitä tulee karisman hyväksikäyttämiseen, on Jack Nicholson seksiseikkailuineen murheista vähäisin.

Saatananpalvontaa ... Maailmassa oli niin paljon tavallistakin pahuutta jota vastaan taistella, ettei minua viehättänyt ajatus vielä mustemmista ja lyömättömämmistä voimista ... Arvelin tällaisten tarinoiden olevan silkkoja myyttejä, jotka olivat saaneet alkunsa ... muutamasta karismaattisesta ... hourupäästä. (Hayden 2008, 180.)

Siinä, missä Jeesus tarvitsi karismaa levittääkseen uskottavasti ilosanomaansa, tarvitsevat sitä myös kaikki paha aikovat. Tuskin Hitlerinkään ehdotuksista olisi kovinkaan moni innostunut, jos hänellä ei olisi ollut taitoa lumota kuulijoitaan. (Kihlström 2007, 21, 128, 210.)

Yhtä paljon kuin ilossa, rakkaudessa ja positiivisessa energiassa on karismaa, voi sitä myös olla negatiivisissa ajatuksissa ja vihassa. Ehkä vahva tunne, oli se laadultaan mikä tahansa, antaa voimaa ja tarttuu kanssaihmiisiin. Emme siis voi kuin toivoa, että suurimmalla osalla karismaattisista ihmisistä olisi sydämessään rauhan aikeet.

Ei tarvitse tietenkään mennä ääripäähän saakka huolestuessaan karisman väärinkäytöstä. Voihan vetovoimaansa käyttää pahoihin tarkoituksiin arkipäivässäkään. Pelottavaa on myös ajatella miten monen työpaikan johto on karismaattisissa, mutta ei niinkään hyväntahtoisissa käsissä.

Näiden oletuksien valossa olemme todellakin, sekä hyvässä että pahassa, täysin karisman armoilla.

6 KARISMAN ARMOILLA

Mistä kaikessa olikaan kyse? Mitä olemme saaneet selville? Onko karismaattisuus ja tiettyyn esiintyjään tykästyminen jotenkin selitettävissä, vai perustuuko kaikki vain mielipideasioihin? Mikä sitten muokkaa tuon mielipiteen, ja miksi se joidenkin esiintyjien kohdalla on niin monella katsojalla sama?

Miten paljon esiintyjä pystyy vaikuttamaan säteilyynsä, ja mikä jää jonkin suuremman voiman varaan?

Mitä karisma on? Miten sitä voi itselleen hankkia? Vai voiko lainkaan?

Onko uurastaminen turhaa, jos karisma valitsee kohteensa umpimähkään? Voiko karisman saavuttanut leijua tyytyväisyydessään, hänellä kun on se ainut, mitä tarvitaan säteilevään olemukseen? Vai pitikö karisma sittenkin sentään ansaita?

Kannattaako opiskelu? Mitä opiskelusta on hyvä poimia muistiin, mitkä haavekuvat taas kannattaa unohtaa heti alkuunsa?

Riittääkö karisma?

Haluamme koota kaikki palaset vielä kerran yhteen, ja selvittää onko jotain konkreettista tehtävissä vai onko kaiken juju siinä, että uskaltaa heittäytyä jonkin ulkopuolisen voiman vietäväksi?

Onko niin, että on syytä tunnustaa oma pienuutensa, koska lopulta olemme vain karisman armoilla?

Tiedämme nyt, että karismaattisuus-sanan voi pilkkoa pieniin osiin ja todeta, että tarvitaan monta eri tekijää, jotta tuo ihmeellinen yhteys katsojan ja esiintyjän välillä saavutettaisiin. Nuo tekijät, tai ainakin osa niistä, ovat jokaisen harjoiteltavissa. Huomion kiinnittäminen läsnäoloon, omaan asenteeseen, fyysiseen ja henkiseen vireyteen, nöyryyteen ja rohkeuteen auttavat pitkälle.

Tiedon jyväsistä huolimatta olemme edelleen arvoituksen äärellä, ehkä vielä isomman ja mielenkiintoisemman kuin alunperin osasimme odottaakaan.

Emme osaa kallistua minkään varman teorian puolelle, joten vakuutummekin siitä, että karisma ei ole selitettävissä.

Se todella on jotain suurempaa, sitä jotain mitä ilman teatterissa, esityksissä ja ennen kaikkea elämässä ei edes tarvitsisi ratkaista arvoituksia tai olla ymmällään.

Emme tiedä mitä karisma on, vai onko se kaikkea. Emmekä edelleenkään tiedä, että riittääkö se. Ehkä olemme kuitenkin ratkaisseet arvoituksen ollessamme vain vilpittömän vakuuttuneita: sitä on olemassa.

Kabukiteatterissa on ele joka tarkoittaa ”katsoo kuuta”; siinä näyttelijä osoittaa taivaalle etusormellaan. Muuan hyvin lahjakas näyttelijä esitti tämän eleen siroasti ja viehkeästi. Yleisö ajatteli: ”Miten kaunis liike!” Se nautti hänen esityksensä kauneudesta ja teknisestä mestaruudesta.

Toinen näyttelijä teki saman eleen, osoitti kuuta. Yleisö ei puitannut oliko ele hieno vai ei; se NÄKI VAIN KUUN. (Oida & Marshall 2004, 17.)

LÄHTEET

Painetut lähteet

Bentley, T. 1985. Tanssijan talvi. Helsinki: Kirjayhtymä.

Bjurström, M. & Enäkoski, R. 2001. Joustoa viestintään – viesti vakuuttavasti. Helsinki: WSOY.

Bäckman, M. & Hämäläinen, H. 1989. Vaikuttava esiintyminen. Helsinki: Mercuri.

Hayden, T. 2008. Aavetyttö. Helsinki: Otava.

Heikkilä, R. 1998. Ida Aalberg – Näyttelijä jumalan armosta. Helsinki: WSOY.

Kihlström, E. 2007. Karismakoodi – Seitsemän tietä säteilevään persoonallisuuteen. Helsinki: Tammi.

Nurmi, T., Rekiaro, I. & Rekiaro, P. 2005. Kultainen sivistyssanakirja. Jyväskylä: Gummerus.

Oida, Y. & Marshall, L. 2004. Näkymätön näyttelijä. Helsinki: Like: Teatterikorkeakoulu.

Ollikainen, A. & Teatterikorkeakoulu. 1988. Lihat ylös! : muistiinpanoja Jouko Turkan opetuksesta. Teatterikorkeakoulun julkaisusarja nro 9. Helsinki: Teatterikorkeakoulu, Valtion painatuskeskus.

Vuoriaho, H. 2008. Janoinen avokanava 5015! - Pohdintoja kristillisen musiikkiteatterin mahdollisuuksista modernina evankelioimisen välineenä. Musiikkiteatterin opinnäytetyö. Lahti: Lahden ammattikorkeakoulu.

Televisio- ja elokuva-lähteet

Guimaraes, O. & Jaguaribe, I. 2008. Pyhä keho. Yle Teema 15.11.2008.

Kubrick, S. 1980. The Shining.

Smeaton, B. 2001. Rockin klassikkolevyt: Lou Reed. Yle Teema 2.3.2009.

Internet

Yle teema. 2003. Sininen laulu – Suomen taiteiden tarina. Yle [viitattu 15.4.2009]. Saatavissa: <http://yle.fi/teema/sininenlaulu/artikkeli.php?id=311>.